

ОГЛЕДАЛО

МЕСЕЧНИК НА КНИЖЕВНИТЕ ПРЕВЕДУВАЧИ НА МАКЕДОНИЈА

ГОДИНА XXVI - БРОЈ 229/230

СКОПЈЕ, СЕПТЕМВРИ-ОКТОМВРИ 2015 ГОД.

ЦЕНА 45 ДЕН.

Фотографијата е од 24. Меѓународна средба на книжевните преведувачи одржана на 29 и 30 август 1995 година во Тетово, Лешок и на Попова Шапка; тоа беше „лаптино време“ на Средбата на чии дебати, за најактуелните проблеми и прашања на книжевиот превод, учествуваа емоентни писатели, книжевни преведувачи и теоретичари на книжевиот превод од целиот свет. На пример, на една од тогашните Средби, само од САД, специјално за Средбата, дојатува делегација од девет референти предводена од славниот американски поет Стевлин Куниш.

На оваа фотографија се светски познатиот поет Бернар Ноел од Франција, Борис Мисирков, книжевен преведувач од Бугарија, внук на Крсте Мисирков од сина, како и поети од Англија, Унгарија, Ар-

ски, лингвистот Тодор Димитровски, Васко Карвац, Јован Дамјановски, поетот Пандо Колевски, кој превел на чешки јазик повеќе книги со избори од творештвото на македонските поети. По овие скали што водат кон спомен-собата на великиот Кирил Пејчиновиќ поминале и великиите Рафаел Алберти, Из Боифоа, Ласло Наѓ, Никола Станеску, Булат Окуджава, Андреј Вознесенски, Едоардо Санганиети, Адонис, а и нашиот великан Блаже Конески, кој уште во 1976 година, кога се заблагодаруваше за наградата „Кирил Пејчиновиќ“ за преведувачки опус, рече дека, за разлика од СВП, кои со текот на времето, ќе почнат да се повторуваат, Тетовската преведувачка средба секогаш ќе извојва сè понов и понов импулс.

Поети од „Средбата“

Франсоа Вајен

Балада за прошиа

О попови, калуѓери и сите верници,
Богомолки, питачи и редовници,
Прашници, скитници, бедличници,
Слуги, слуштници, моме годнички,
Во тесни фустани, стрени заводнички,
И во нештима на љубови за час,
Во жолти црвени, со жолт љубовнички,
Ве молам за прошиа сите вас!

Девосјан жени, со раскошни гради,
Што донесат гости фиска, богати,
Квалитан и квалит стари и млади,
Мечовци крупни, нешти вкробати,
Маѓесници, тробари со лопати,
Шмеќари и свирани со лош глас,
Марионети и мислосради опати,
Ве молам за прошиа сите вас!

И во затворски глас со врели песни,
Што ми звучите во роборашки пее,
Да стодам со денон и месеци
Со празен стомак и празен пее,
Ке ви пратив пред вас, со длабок бас,
Но да не биде седнат на својот гас,
Та ајде сега, помина и задниот час,
Ве молам за прошиа сите вас!

Лорена

Со стазани, со патерича полски,
И со болесници да ве нападат пее,
Да ви скарнат љубети и жолти,
Ве молам за прошиа сите вас!

Добра лекција за забрени деца

О деца, најубавото цвеќе
Од клите си го загубите,
Но разберете кланш веќе,
Несомнено, друго ќе си купите,
Штом во Монтисо се разбудите,
Такајде таму со денгуби,
Со славни верба во судуби,
Колен ве Кале ќе се забуби.

И делел леб и небосклон,
Опејте го во стихови.

ОГЛЕДАЛО

ОГЛЕДАЛО

Месечник на книжевните
преведувачи на Македонија

ИЗДАВАЧ

Сојуз на литературните преведувачи
на Македонија

РЕДАКЦИЈА

Маргарита Маленкова
Стефан Симовски
Јован Таковски
Ресул Шабани
Ташко Ширилов
(главен уредник)

АДРЕСА

Поштенски фах број 3
1000 Скопје

ЖИРО-СМЕТКА

300-0000008431-60

Комерцијална Банка а.д. Скопје

Ракописите не се враќаат
Годишна претплата 300 денари
За странство 600 денари

ПЕЧАТНИЦА

„ГРАФО-ДЕН“ - Скопје
Тираж: 1.000 примероци

Издавањето на „Огледало“
материјално е помогнато од
Министерството за култура на РМ

ISSN 0351-2126

од из-
давачот за
вод на „Хамле-
одбил преводот туку
насмеал на Пастернак. Пастернак
не се разочарал, туку самоувере-
но му рекол на издавачот дека е
горд што со преводот на руски ја-
зык на Шекспировиот „Хамлет“
всушност создал ново големо кни-
жевно дело. Пастернак му ги ре-
кол на издавачот и овие зборови:
„Работата е во тоа што и јас како
Шекспир сум гениј!“

За да ја оправдаме оваа ароган-
тноста на Борис Пастернак, ќе ка-
жеме дека преводот на „Хамлет“
на руски јазик што го направил
Пастернак, светските експерти го
сметаат за еден од најгенијалните
преводи извршени досега од
еден јазик на друг.

Значи, кога едно дело ќе биде
преведено од голем поет, тоа де-
ло веќе не треба да се третира ка-
ко превод, туку исклучиво како
оригинално дело.

Академиците упорно настоју-
ваат да докажат дека поезијата е
непреводлива, поетите, за среќа,
упорно продолжуваат да препе-
ваат, и тоа никогаш не преведува-
ле толку многу како што тоа го
праваат денес.

Сега, пак ќе се вратам на мо-
јот превод на Ана Ахматова, ко-
ја е неповторлива поетеса. Вед-
наш ќе нагласам: единствен на-
чин да се преведе Ахматова е спо-
собноста на преведувачот и сами-
от да може да пишува добра пое-
зија. Морам да кажам дека рабо-
тата над преводот на стиховите на
Ахматова ми беше дури и пона-
порна од сопственото пишување
на стихови.

Уште кога се решив да ја пре-
ведувам Ахматова, бев принуден

Кон преводот на „Светата ноќ“ од Тахар Бен Желун

Пишува
Ева Горгиевска

Во 1990 година, благодарејќи на преводот на „Светата ноќ“ од мароканскиот писател Тахар Бен Желун кој го изврши од француски јазик Анка Ѓурчинова, македонската читателска публика се стекна со можноста да осознае примерок од литературата која е носител на една од престижните француски награди за книжевност, наградата Гонкур. И потоа следуваше записије на преведувачката дејност, така што реткост беше да се пронајдат преводи кои му овозможуваа на македонскиот читател достигнување на сличната современа франкофонска литература.

Сепак, транспозицијата на културните феномени не можеше да помине без конфликт. Како што наведува Луан Старова во својот предговор кон книгата, најпрво француската јавност требаше да го прифати фактот дека писател чиј што мајчин јазик не е францускиот може да биде носител на споменатото признание, кое дотогаш ја подразбираше јазичната вештина која го доведува до израз богатството од можности на францускиот јазик. Додека пак романот на Желун плени иако поседува едноставна синтакса, а затоа пак употребата на метафори кои потсетуваат на псалмите од светата литература, засдно со приказната која за западната публика отвора еден нов свет, претставуваше освежување во книжевноста продукция. Романот, иако на на-

шите простори речиси непознат, не само што предизвика во Франција поделени мислења околу неговата вредност, туку поради културните разлики бараше дополнителен креативен и истражувачки пристап во преведувачкиот чин на нашите простори.

„Светата ноќ“ на Желун е всушност продолжение на неговиот прв роман „Детето од песок“ во кое се воведува трогателна приказна и денес актуелна за муслиманската култура: неизмерната потреба на таткото да добие син и чувството на пониженоста поради тоа што постојано му се раѓаат ќерки, што го тера последната од нив да ја претстави пред светот како момче, облечувајќи и учејќи ја да се однесува како да е момче, приредувајќи ги сите ритуали на обрежување и доделувајќи ѝ го наследството. „Светата ноќ“ започнува со смртта на таткото на Зара кој ѝ дозволува да продолжи да го живее својот женски идентитет, но реалноста открива суровост, посебно од страна на сестрите и роднините, кои сакаат да ја казнат за привилегиите на нејзиниот дотогашен живот како момче.

Во споредба со францускиот оригинал, македонскиот превод бил пред задачата да долови една нова културолошка стварност обременета со свои особености, но исто така и пред позивот да го претстави авторовото доживување на светот на начин кој би бил најблизок до восприемањето на сличните феномени од страна на македон-

скиот читател и неговата култура. Бидејќи станува збор за литературен текст кој се однесува на друга културна средина, во македонскиот јазик било потребно да се пронајдат соодветни етнолошки елементи кои автентично ќе ја пренесат мароканската традиција. Ретко среќавани зборови како галабија, киџ, хаик, гандура, бурнус, саруал, мараба... говорат за богатство на преводот во кој е вложен напор да се пронајде вистинскиот збор во македонскиот јазик, наместо да се избере поедноставување и парафраза на исказите. Употребата на зборовите „бурнус“ наместо наметка со кулава, „гандура“ за кошула без рекави, „саруал“ за широки панталони или „мараба“ наместо мала џамија, говорат за постоење на соодветни термини кои би ја доловиле специфичноста на светот кој се опишува, мароканскиот начин на облечување или практиките на тој народ. На местата каде што се употребени зборови за кои преведувачката претпоставувала дека се нејасни за македонскиот читател, објаснувањата се додадени преку фусноти со парафрази со што се избегнало истите да бидат вметнати во преводот на местата од специфичната лексика.

Преводот е збогатен со адаптации и модуляции кои ја менуваат синтаксата на оригиналот со цел да најдат соодветен израз во македонскиот јазик кој преку литературен стил би ги доловил својствата на оригиналот. Понекогаш, можеби и

(Продолжува на стр. 5)

Кон преводот на „Светата ноќ“ од Тахар Бен Желун

Ева Ѓорѓиевска

Во 1990 година, благодарение на преводот на „Светата ноќ“ од мароканскиот писател Тахар Бен Желун кој го изврши од француски јазик Анка Ѓурчинова, македонската читателска публика се стекна со можноста да осознае примерок од литературата која е носител на една од престижните француски награди за книжевност, наградата Гонкур. И потоа следеше затишје на преведувачката дејност, така што реткост беше да се пронајдат преводи кои му овозможуваа на македонскиот читател достигнување на сличната современа франкофонска литература.

Сепак, транспозицијата на културните феномени не можеше да помине без конфликт. Како што наведува Луан Старова во својот предговор кон книгата, најпрво француската јавност требаше да го прифати фактот дека писател чиј што мајчин јазик не е францускиот може да биде носител на споменатото признание, кое дотогаш ја подразбираше јазичната вештина која го доведува до израз богатството од можности на францускиот јазик. Додека пак романот на Желун плени иако поседува едноставна синтакса, а затоа пак употребата на метафори кои потсетуваат на псалмите од светата литература, заедно со приказната која за западната публика отвора еден нов свет, претставуваше освежување во книжевната продукција. Романот, иако на нашите простори речиси непознат, не само што предизвика во Франција поделени мислења околу неговата вредност, туку поради културните разлики бараше дополнителен креативен и истражувачки пристап во преведувачкиот чин на нашите простори.

„Светата ноќ“ на Желун е всушност продолжение на неговиот прв роман „Детето од песок“ во кое се воведува трогателна приказна и денес актуелна за муслиманската култура: неизмерната потреба на таткото да добие син и чувството на пониженост поради тоа што постојано му се раѓаат ќерки, што го тера последната од нив да ја претстави пред светот како момче, облекувајќи и учејќи ја да се однесува како да е момче, приредувајќи ги сите ритуали на обрежување и доделувајќи ѝ го наследството. „Светата ноќ“ започнува со смртта на таткото на Зара кој ѝ дозволува да продолжи да го живее својот женски идентитет, но реалноста открива суровост, посебно од страна на сестрите и роднините, кои сакаат да ја казнат за привилегиите на нејзиниот дотогашен живот како момче.

Во споредба со францускиот оригинал, македонскиот превод бил пред задачата да долови една нова културолошка стварност обременета со свои особености, но исто така и пред позивот да го претстави авторовото доживување на светот на начин кој би бил најблизок до восприемањето на сличните феномени од страна на македонскиот читател и неговата култура.

Бидејќи станува збор за литературен текст кој се однесува на друга културна средина, во македонскиот јазик било потребно да се пронајдат соодветни етнолошки елементи кои автентично ќе ја пренесат мароканската традиција. Ретко среќавани зборови како галабија, киф, хаик, гандура, бурнус, саруал, мараба... говорат за богатство на преводот во кој е вложен напор да се пронајде вистинскиот збор во македонскиот јазик, наместо да се избере поедноставување и парафраза на исказите. Употребата на зборовите „бурнус“ наместо наметка со кулавка, „гандура“ за кошула без ракави, „саруал“ за широки панталони или „мараба“ наместо мала џамија, говорат за постоење на соодветни термини кои би ја доловиле специфичноста на светот кој се опишува, мароканскиот начин на облекување или практиките на тој народ. На местата каде што се употребени зборови за кои преведувачката претпоставувала дека се нејасни за македонскиот читател, објаснувањата се додадени преку фусноти со парафрази со што се избегнало истите да бидат вметнати во преводот на местата од специфичната лексика.

Преводот е збогатен со адаптации и модуляции кои ја менуваат синтаксата на оригиналот со цел да најдат соодветен израз во македонскиот јазик кој преку литературен стил би ги доловил својствата на оригиналот. Понекогаш, можеби и несвесно, адаптацијата му додава плус значење на оригиналот, без притоа да го пренасочи неговото толкување во погрешен правец. Во еден од почетните параграфи на романот читаме: “Je vais parler, déposer les mots et le temps... Ce ne sont pas les années qui pèsent le plus, mais tout ce qui n'a pas été dit, tout ce que j'ai tu et dissimulé”. (Ќе зборувам, за да останат по мене зборовите и времето... Тоа што тежи најмногу не се годините, туку сето она што остана недоречено, сето она што го премолчував и го криев.)

Реченицата : „ќе зборувам, ќе ги оставам зборовите и времето“ од оригиналот во преводот е надополнета со логички конектори кои на македонскиот читател би му ја доловиле смислата, разбирлива сама по себе во францускиот оригинал. Преведувачката се одлучила за следното: „ќе зборувам, за да останат по мене зборовите и времето“ - давајќи му со тоа на преводот едно толкувачко надополнување: приказната како единствена која ќе остане да се прераскажува, сега кога раскажувачката е веќе во одминати години, иако во оригиналот раскажувањето се претставува како олеснување од товарот на годините, а не и како потреба да се овековечи судбината.

Во понатамошниот тек на истиот параграф следи: “Je ne savais pas qu'une mémoire remplie de silences et de regards arrêtés pouvait devenir un sac de sable rendant la marche difficile”. (Не сум знаела дека сеќавањето, исполнето со молк и скаменети погледи, можело да го отежнува одот, небаре вреќа полна со песок). Преку примерот можат накратко да се забележат некои од преведувачките вештини кои не подложат на еквиваленција со оригиналот. Реченица преземена

во овој пример го илустрира слободното располагање со синтаксата, каде во преводот се додава апозиција која е воведена од компарација, иако во оригиналот на истото место е употребена метафора која го збива изразот и создава сложена реченица во која не е потребно воведување на паузи преку апозицијата. Подеднакво во истата реченица се забележува губењето на герундивот, кој во македонскиот јазик не може да се пренесе секогаш идентично. Или пак минатото несвршено време од оригиналот е пренесено преку минато определено свршено време во македонскиот јазик, што говори за низа од транспозиции во чинот на преведувањето кои го вклучуваат талентот и знаењето на преведувачот.

Оригиналот на делото се карактеризира со јасен, прецизен јазик, иако на моменти тој преоѓа во поетски стил кој станува елиптичен, преполн со описи и метафори кои се нижат една на друга менувајќи ја афективноста на текстот. Можеби токму таквата прецизност ѝ овозможила на преведувачката да ја долови мислата на авторот и да му предочи на македонскиот читател дело кое иако е културно далечно, сепак со него емотивно и интелектуално може да се сочувствува.

Магребската литература пишувана на француски јазик (авторите по потекло од Мароко, Алжир, Либија, Тунис,...) бележи свое значително место во француската култура и би била голема придобивка за македонската публика доколку има можност да биде во контакт со што повеќе дела од споменатата култура. Последните години делата на либискиот автор Амин Малуф се преведувани на македонски и наидуваат на голем читателски интерес, што е уште еден доказ за одличната рецепција на сличните дела во македонската јавност и поттик да се продолжи со